

MAKTABGACHA TA'LIM YOSHIDAGI BOLALARNING IJTIMOIYLASHUVIDA OILANING O'RNI

Turdiyeva Mohira Juraqulovna
BuxDU Maktabgacha ta'lim kafedrası
o'qituvchisi, p.f.f.d.(PhD)

ANNOTATSIYA

mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy lashuvida oila hamda oilaviy munosabatlarning ahamiyati haqidagi mulohazalar bilan birgalikda oilaviy munosabatlarning barqaror bo'lishida ijtimoiy-iqtisodiy holatning shakllanishi va oilada tarbiya muammolari bo'yicha fikrlar bildirilgan.

Kalit sozlar: oila, oilaviy munosabatlar, oilaning ijtimoiy maqomi, tarbiyaviy vazifa, iqtisod, shakllanish, zamonaviy, tarbia, vazifa.

АННОТАЦИЯ

В данной статье, наряду с комментариями о значении семьи и семейных отношений в социализации дошкольников, высказываются мнения о формировании социально-экономического положения и проблемах семейного воспитания в стабильности семейных отношений.

Ключевые слова: семья, семейные отношения, социальное положение семьи, воспитательная задача, экономика, образование, современное, воспитание, задача.

ABSTRACT

In this article, along with comments on the importance of the family and family relations in the socialization of preschoolers, opinions are expressed on the formation of the socio-economic situation and the problems of family education in the stability of family relations.

Keywords: family, family relations, social status of the family, educational task, economics, education, modern, upbringing, task.

Darhaqiqat, oila shakllanayotgan shaxs tarbiyasida boshqa ijtimoiy institutlar bilan taqqoslaganda birinchi hamda asosiy darajali rolni bajaradi. Zero, aynan oilada individual qobiliyatlar, shaxsiy, kasbiy qiziqishlar, axloqiy normalar shakllanadi. Oila omili insonga butun umiri davomida ta'sir yetadi. Ijtimoiy jihatdan oila inson turli

ijtimoiy rollarni egallaydigan jamoa hisoblanadi. Oila insonning o'z-o'zini belgilab olishga, uning ijtimoiy-ijodiy faolligini oshishiga yordam beradi.

Oilaviy munosabatlarda oliy qadriyat hisoblangan bizning respublikamizda O'zbekistonda oilaning ijtimoiy maqomi nihoyatda balanddir va o'z mavqye'ini hozirgacha ushlab turibdi. Biroq bu holatdagi oila inqirozi ko'pgina oilalar, shu jumladan, o'zbek oilalariga ham ta'sir qiladi. Oiladagi munosabatlarning barqarorligini ta'minlagan, chunki o'zbek oilasida zaruriy tarbiyaviy omil va ko'nikmalar avloddan-avlodga o'tib keladi. Oiladagi munosabatlarni yaxshi bo'lishi uchun bugungi kunda yuksak malakali psixolog, pedagog-mutaxassislar, mahalla yordamiga muhtoj deyish mumkin.

Oilada bolalar tarbiyasining barqaror bo'lishi uchun maktab, maktabgacha ta'lim muassasasi va mahalla hamkorligida faoliyat olib borish kerak. Ayniqsa boshlang'ich sinf o'quvchilarini maktab faoliyati uchun ularda ko'nikma va malakalarni shakllantirish muhimdir. Bunda o'qituvchilar har bir o'quvchilarning oila-a'zolarini bilishi, ular bilan yaqindan aloqada bo'lishi o'chrashuvlar o'tkazib turishi lozim. Bolalar birdaniga maktabga o'rganib olishi qiyin kechadi. Ko'p hollarda bolalar maktabga borishdan bosh tortadi, bunda ularning o'zlashtirishiga salbiy ta'sir qiladi. Shuning uchun ota-onalar hamda o'qituvchi, sinf rahbarining o'rni nihoyatda kattadir. Bolalarni maktab muhitiga o'rganishi va moslashuvi asosan 1-sinfda o'qishi jarayonida kechadi. Ikkinchi yilga o'tgandan keyin maktab muhitiga to'liq moslashib oladi.

Oila ikki yo'nalishda mavjud bo'ladi: kichik ijtimoiy guruh sifatida va ijtimoiy institut sifatida. Birinchi holatda u qarindoshlik asosida tuzilgan va birga yashash bilan birlashtirilgan hamjamiyatdir. Ikkinchisida esa insonlarning kundalik hayoti kechadigan ijtimoiy institutdir. Inson jamiyatida oila bir nechta vazifalarni bajaradi:

Reproduktiv - homilani davom yettirish bilan bog'liq. O'zbekistonda ko'p bolali oilalarning mavjudligi bilan bir qatorda oila a'zolari sonining qisqarishi ham kuzatilishi;

Iqtisodiy - oilaning bir a'zosi tomonidan boshqalar uchun moddiy mablag'lar topilishi, voyaga yetmaganlar va qariyalarni moddiy ta'minlash, pul mablag'larini to'plash;

Zamonaviy bozor munosabatlari mulk to'plash, mulkka ega bo'lish, meros masalalarida oilaning iqtisodiy vazifasini faollashuvini talab qiladi.

Ijtimoiylashuv vazifasi - oila bola shakllanishiga ta'sir qiluvchi birinchi va asosiy ijtimoiy guruh hisoblanadi. Oila mikromuhit sifatida bolaning ruhiy, jismoniy va ijtimoiy rivojlanishiga o'z ta'sirini ko'rsatadi. Oilaning vazifasi bolani asta-sekinlik bilan jamiyatga tayyorlashdir. Oilada insonga ta'lim va tarbiya beriladi, uning aqliy, ijodiy qobiliyatlarining rivoji sodir bo'ladi. Aynan oilada bola mehnat va mustaqillikka o'rganadi.

Xo'jalik – maishiy oila jamiyatning asosiy va doimiy xo'jalik negizidir. Unda oila a'zolarining jismoniy holatini bir maromda ushlab turish, kasallar va qariyalarga g'amxo'rlik qilish amalga oshiriladi.

Tarbiyaviy vazifa. Biz bu vazifani alohida ajratib ko'rsatamiz, chunki u bolaning ilk ijtimoiylashuvi jarayonida muhim rol o'ynaydi. Bola shakllanishiga shuningdek, atmosfera va iqlimning ta'siri ham bor. Tarbiyaning yeng muhim vositalaridan biri oilada ota-ona, maktabda esa o'qituvchi-murabbiylar shaxsiy namunadir.

Rekreasion va psixoterapevt vazifasi. Bu funktsiya shunda namoyon bo'ladi, oilada hamma o'zini qulay sezishi lozim. Ruhshunoslar, sotsiologlar, pedagoglarning kuzatishlariga ko'ra inson kuchlari oila sharoitida jadal tiklanadi. Ko'p bolali oilalarning o'ziga xos xususiyatlari:

O'zbekistonda yuqori tug'ilish darajasi quyidagi mintaqaviy omillari bilan izohlanadi:

-inson organizmiga geografik va iqlim sharoitlarining ta'siri, ayollarda homila davrining uzunligi;

-yerta nikohdan o'tish an'anasi;

-ijtimoiy omillar-ayolning jamiyat va oiladagi o'rni. Hozirgi kungacha oilaviy tarbiya amaliyotida ko'pbolalikning ijobiy va salbiy xususiyatlari borasida bahslar olib borilmoqda, chunki bu muammoning ahamiyatli yekanligiga qaramay bu masala yetarli darajada o'rganilmagan.

Ko'p bolali oila-kattalar va bolalardan iborat, o'ziga xos jamoadir. Unda shaxsning ijtimoiylashuvi uchun qulaysharoitlar yaratiladi. Bunaqa oilada tarbiya jarayonini tashkil yetish muammosi bilan shug'ullanuvchi olimlar ham turli qarashlarga yegadirlar. Ularning ba'zilari ko'p bolali oilada bola jamoa munosabatlari orqali tajriba to'playdi deyishadi, chunki ko'p bolali oila tarbiya uchun qulay sharoitlar yaratadi va ota-onalarning bolalari haqida qayg'urishlari teng taqsimlangan bo'ladi. Boshqa tadqiqotchilar esa, aksincha ko'p bolali oilada bola har tomonlama yetarli rivojlanmaydi, deb hisoblashadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. Jurakulovna, T. M., Shavkatovna, R. G., Hakimovna, G. D., & Zoirovna, J. S. Organization of the process of preschool education and upbringing based on a student-centered approach. *International Journal of Early Childhood*, 14(03), 2022.
2. Турдиева М. Мактабгача таълим ташкилотлари “Тил ва нутқ” марказида тарбияланувчиларнинг ижодий қобилиятларини ривожлантириш //центр научных публикаций (buxdu. uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.

3. Juraqulovna T. M., Jo'raqulovna T. S. Bolalarda Jismoniy Faoliyatni Rivojlantirish Masalalari //Бошқарув Ва Этика Қоидалари Онлайн Илмий Журнали. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 1-5.
4. Jurakulovna T. M. Pedagogical Creativity-Requirement of Today //European Journal Of Innovation In Nonformal Education. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 236-240.
5. Турдиева М. Мактабгача yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda shaxsga yo'naltirilgan ta'limning o'rni //Центр Научных Публикаций (buxdu.uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.
6. Турдиева М. Д. Суть организации процесса дошкольного образования и образования на основе индивидуального подхода //Актуальные научные исследования в современном мире. – 2021. – №. 2-5. – С. 184-187.
7. Turdiyeva M. J. Ta'lim-Tarbiya Jarayonida Pedagogik O'yinlar Va Ularning Shaxs Rivojlanishiga Psixologik Ta'siri //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 7. – С. 990-995.
8. Rakhmonova G. S. The Content of the Development of Spiritual and Moral Competencies of Students //European Journal Of Innovation In Nonformal Education. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 179-183.
9. Турдиева М. Ж. Шахсга йўналтирилган инновацион ёндашув асосида мактабгача ёшдаги болаларнинг ижодий қобилиятларини ривожлантиришнинг тамойиллари //Scientific Impulse. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – С. 1482-1488.
10. Turdieva M. J. Content Of Development Of Creative Skills Of Preschool Children Based On Individual And Innovative Approach //Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities. – 2022. – Т. 2. – №. 1.5 Pedagogical sciences.
11. Jurakulovna, Turdieva Mokhira, et al. "Organization Of The Process Of Preschool Education And Upbringing Based On A Student-Centered Approach." *International Journal of Early Childhood* 14.03: 2022.